

Svar å frågelista 72. Värter i huskåle
läkekonst och magi.

Huskåle: Före i njält huskålelandet tid då man nästan uteslutande använde egna och böjandes produkter från matlagningen och man hade stor förhållning för kokta råttor användes ganska mycket värter och hemmasödade kryddor, aldrig dock som nu, råa eller blandade i sallader utan kokta och stuvad med fisk och färskost som strömming. Socker räknades då för dyrt och användes i stora mängd från det hade man penningutlägg, var och helst användes därför mest i färsk tillstånd och sällan bereddelse och potatis vid tillagningen näst där den var förekom. Smör och mjölk, mjöl och gräns hade man och böjandes i desserter och kåder huskålet. I morötter, röda, vita och gula, röror, rabar, rödbeten och i närmast även palsternacken hade man rätt s. a. s. gratis och var för att tillfredställa behovet nödträngigt. Bin hade man

ACC. N:R M. 11433:2.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

mångestides ^{lydde} i då ett gott tillskott ö det var ju indirekt
västernas fröjd av söt man där jöke del av.

Vita ö gula morötter stupade man ö barnen gavs de på
morötter ö roor i jöke nog därigenom att då skönt
behoo tillfredställt dem ö förälderna oretande.

I undantagsfall förekom det ännu i min barndom att
en man, när han lämnade ett lunnets (eller enas lunn),
knöt in det lida i en lapp ö barnen så gick ö sög därja
för att få i sig det söt. I jätrnas hållanden tid byg-
tes nocket ut den upklare befolkningen i många av
1/4 skälpmid alltså föga mer än 1 kg åt gången ö då
kan man lätt förstå att man tog vara på det söt
västvärlden var direkt.

Om maträtter för kan jag skriva en del i en sär-
skild uppsats om allmogekosten, som finns i arkivet.
Lopp = sva av rika slag var för mycket vanlig
middagsmat, "middels-sva" - "mesmad", men det var
ta de också finnas kött o fisk som stamne.

Vanligt var bl. a. att man på våren, när gräskan
var späd kokade "komjan-kål" på kumminens
späda blöd. Komjan = Kummin växte såväl odlad
i något sluggigt vatten av "kroon" som förvildad &
den kunde t. o. m. plöckas på dikekanterna i när-
heten av hus & gårdar. Bladen kokades eller klipptes
fint & kokades med saltat fisk eller fäskt som
annan "sua-kål" av vit- eller grönkål, eller både dessa
tillsammans, & redades med finna kumma beredda
kummegryn, beredda av kokt korn, så den blev lagom
slemmig. Av potatis, morötter (jaktens och jordens) samt
fisk eller fäskt & rest på samma sätt blev det pantröfle-
na, ched kål ibland skuren i blyffen "kålsua" och
skikades således på sua-kål & kål-sua.

Kumminens på Togs tid var & ansådes som
brödkrydda & bl. a. i rullkor av färskarens slak-
tider i ost, brännvin m. m. & man kunde baka
på på jälsödd.

Den vilda rykan användes åtminstone på 1870-
Tallet till stuvningar som då något i redan alltså
varn insteg i allmogeboster. Men de mjöda
bladen av betan användes i jag kunde en gång
berättas att en lussman skulle ut av jordens rötter
beten för att på blad att stura till Skurups mark
med i mediet av jerni o det hölls för en lächerhet
i något myt då på 1870 eller 80 Tallet. När man var
stuter av 1800 Tallet allt mer brjode så kallat: Träd-
gårdarna var det endast stunds person som med
den jämställda som använde den som ri-sallad
allmogem gjorde mjölkstuvning av den o när jag
någon gång på 1890 Tallet bröta fick med en hand
full hem tyckte vi att vara vanliga sturade betblad
var bättre än detta (oj att undra på) Det var också
frist på måningom i uppifrån till Månden o
påstgårdarna man så måningom lärde sig att
tillude o värdesätta grönshaker som särskilda rätter

5.
ö ämnar i min barndom ansåg många av den äld-
re generationen gränsaksrätten av sällat, menat
högäids o bild syna ö molka för "svina-fä"
ej vänd att bjuda folk på Järefen som på socker-
äster, som man ibland av ofröstund kunde anrätta
som bruna bönor med rött ö rutt, ö rabarber som
vådte förvaring bland de gamla, "att koka" gröt
på "skäppe-ble" var något märkvärdigt. Det
var en myket ämnar vid slutet av 1800 talet ö
det var ej heller något att ta fasta på när socker
höjtes i "fjämdela" ö man hade bruns bär brust
vid varje hus. D. o. n. att socker blev billigt för-
ämnar ö ej undast nyutvinning medel blev det ämnar.
da ö det blev nry. i. o. n. sockerbetarna ö 1890 talet.

Bruna bönor var länge kalasmat men äster
kunde till det främsta bland vardagsmaten jäm-
ställt med pärl ö potatis. Den renare ingick ofta i
dagens alla tre huvudmål ö av den jämte sed

brände man på sin tid brännvin i den så man
till "pantoffle-mel o - gryn".

Många av gamla tiden kallade också soppa för en stor
likhet med våra dagars kaffekaka, råttel - gryn.

Kärlströna tycks man inte här ha räknat med
som naturligtvis armar naturligen för kypor folk
fast de förklarar, rikligt överallt, kanske för
det något av gammal övertro beträffande värdena
jag vet inte endast om.

Till den s.k. "skärfästes-pålen", som för mig var en
stående råk på skärfästesdagar o en råk med viss
magisk innebörd, det gällde Tröskeln, skulle man
ha med sig 3x3 - slag av grön "kål", något som
kunde vara kvistigt mig när påskan kom tidigt. Kål
av alla slag man hade var på bordet bestående eller
men för att på med de magiska 3x3 slag. Tog man
med en liten smula av allt det gröna som stod att finnas
både gräs o ogräs om det var att ha eller ej endast till

blev fullt så att det blev "ni slavs kål".

Intill den in på 1870-talet odlades en del bövet
en odling som ingen nu levande minns något om
as det fick man malit 'bo vidde-gryn' till gröt.
senare ersatt med 'gifta gryn' as vanligt vete
sedan man mer allmänt bröjat med veteodling.
Gryn as korn kallade man här allmänt på 'by-gryn'.
i as den kokade man gröt as både mjölk: "bygryn-
gröt": påttu "vanngröd" ö "bänkjavätling" med
tilsats as fisk. Havregryn as kokt hade använ-
des till såväl uddning som gröt. Råa havregryn upp-
mjukade: nygmjolk kallades på "grisse-gröd" ö
ansågs på en läckerhet när de tvände grynarna var
ny malda. Stet som hade gröt konsistens kallades
här gröt även när i kram; paraffelgröd: "ridgröd"
ö "elaggröd". Bisgrynsgröt kallades på "söder-gröd".
Rotmos var råbegröd om det var mosat amarr
"rusher-mush" eller "kålfringa-mos".

ACC. N:R M.11433:8.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Främmande väster i brödet i nödän sådana som
vid slutet av 1860-talet, som dock de gamla väl
minnes o ofta talade om, nämnde de intet om, men
kanske får det därför inte utelämnas. Att man mot
med sadn i ofofakti försädd o.d. i nödän när sådan
tröst i sig ta med vad såd som jagas att tillgå;
fästiga hem frambräde de emellertid alltid, att man
var glad att ha bröd i huset hem det så som, brödet
var ju då också för den viktigaste födan o att vara
brödlös var det främmande som att inte ha mat.

Utsättningsmedel. Lockret för nog räknas till
utsättningsmedlen när det gäller tiden intill 1890-
talet då skattebetsodling o-fabriker för socker till-
verkning kom till i huskåhandel med egna produ-
cerade råvaror avlösten med inhög årens.

Det är ju omman påminst hinstiderna vi nu tänka på
när det gäller utsettningsmedel i första
hand för kaffe o Tobak men beträffande kaffet

ACC. N:R M. 11433:9

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Kaffet var det för varit långt vanligt att man er-
satte i daggar ut de för dyra ansedda Örnarna (dessa
även när de köptes för 90 öre pr. kg råa) med g. uddast
köpta saker, ciboria o libruande, utom påmalt med råg,
äster i korn även i de välbekände bondgårdarna, je
även i prästgårdar o därmed jämsställda hem. Där
hade man hela raden av "kaffebrökar" g. uddast för
brönn utan även för råg, äster o korn o även olika
bittlar för de olika byggena i folks "kaffe" be-
stod oftast av den mindre bästa köttluden smyg med
tillsats av äster eller råg äster-kaffe i "u-kaffe" fö-
i min barndom i tillbaka i tiden.

7 för hinstiden 1914-1919, då verklig brist förelåg
dessa var till användning av ersättningsmedel i
då försökte man även turade brödsbrödet, rocke-
brödet, rådbrot (som är många ansågs bra) o maskros-
rötter som spars i bitar kokades i rostades, o man
sökte övervinna varandra i upptröster som gav bäst

"kaffet" bunnetskaffe" kom då sällan i höga
4 handelen kom ju också olika surrogat på te o
kaffe kända för värdighet. Jag minns att te-
surrogat som kallades "Natura-te". Det sedes bestå
av lingonris o.d. man visste naturligtvis inte så
måga men "att dricka gick det inte" sade en so-
kare som påstod Tobak till sin pipa, "men det
gick ganska bra att röka". Man gjorde då också af-
färer genom att samla upp ollon i vittkastanje
o det kom att ingå i kaffesurrogat som naturfrödes
Forsskle man njöte använde detta gick det inte.
Utom de köpta surrogaten på tobak försökte de
inbitna rökarna sig på allt som kunde tänkas
ryka i en pipa, krossbärsblad, vildvinblad o.d.
Även satte man en ö arman Tobaksplanter i vänta-
de sig deras åkta vara men man förstod sig inte
på befruktningen deras o resultatet blev inte stört
bättre än en andra blad. Glummaodling av Tobak

ACC. N:R M. 11433: 11.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

hade dock frikommit även i äldre tid o det fanns
gandlingar som hade ett svagt minne deras eller
av sina gamla hört något därnär o som då stämt.
senut drog fram med vad de hört: "För när kvinnan
var flitiga o sat vid spinnrocken dagar i enda
o höll stola puttan varm brukade mänskan dygga
tobaksbladen i lagga den under puttan på fick
kvinnan "rätta o fisa" på den tills de var fridiga
de bara laga om den någon gång o de ble rötlig
tobak för den skak jäsa i "ljumken" (ljum tempus)
Det kallas ja för ett skämt men hade kanske vech-
tig lutsgrund, de gamla som brukat odla sin tobak
jädra hade erfarenhet o kanske var just den tem-
peratur o press i länstolens grunda låda just det
rätta o för den primitive odlaren lämpliga.
Under före kristiden var det ja också yttre smått
med sockret o man rökte också att baka o eksa lera
sockerbetr för att på en sirap som duggde uti rötta med

ACC. N:R M.11433:12.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

ja jag minns att brinnera, när man såg dem melass
 från sockerbruket tog en denna för sotning i bakning
 av pepparkakor, inte goda men de gick ändå ner.
 Svamp som fida där ännu inte varit insteg i
 den enkla befolkningens matsedel, de fannas
 som arser den på uttöt värd, något på björsta folk
 som äter vad som hälsar när det är nytt o mer dant.
 Ännu på några är redan ansågs de som julschade
 varup till mat av allmänheten på underligt för-
 trude, inte var det något att äta. Ocker o mer arbetar
 dock o makt dämpar sig mer till menige man o nu
 betas man inte om något när man bli bjorden på
 svamprätter även om man tycker att det matsas
 "karakul" - deibkasa i i grunda o botten föraktar
 svampen, "det är fint o skalt så vara, man kan stura
 upp, ja, vad som hälsar på det bli gott i seromonar den
 enkla fruktade o från det otänkbara att man skulle
 vilja äta de fraktsade "podekattana" som alla svampar

13,
kallades går det sästa men såhär allt mera då kan
att man först här sig fördraga dem för att inte visa
att man är efter sin tid o därför att det är fint o så
finnar dem småhåriga, där är man inte riktigt är
mer på god väg. Alltså gode kasten var för något
man helt föraktade gå man hörde dem för helt oät-
bara alla i en spask var det enda man bestod dem.

Som man här i östra kraft tillgång till kom för be-
redning av malt till jag inte man byggt annat
an malt o brenn. Jag till dode att man kunde
till o brenne o dess i midsomstags jule för sötningsäm-
net o för att smaka på den sate saften i lönner
rar. En bärslucka byggde man men ej här i
större uttröskning då men inte bärer här utan
man köpte curis o äron utvär av "enemansane"
från norra Phäne som regelbundet kom körande med
att slätt byggden till till tiderna o annars på bestämda
tider med vis o bär som används för vidrändigtestorare.

ACC. N:R M.11433:14.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

isiet användes på sin utsläkning i rökning m.m. i vänn
(samma med is) för brygget i till delakt på vissa sjukdomar,
en påse med torrade cutrar fanns i regel i flera
dessa medicinalväkter

* Vätterna i bygdegården = "havet" voro många.
Där fanns purjo, varav endast bladen användes, persilja
ö och lök: gräslök som var persenn, luftlök
ö pipelök som dels var persenn i dels spars förbehåll
rig genom asfaltens lökar som slog rot, något vitt och
medicinskt bruk, kanske också något av magi
kunde sammans med användandet av denna, jne kom
i enstaka fall. Potatislökar kunde till del orund-
gängliga, den kunde man binda i krog till kransar
i tröskor i privata så, rödlök fanns ibland, när man
var så med sin tid att man sådde annat än det ab-
solut nödvändiga. Lök behövde man alltid om i det
var potatislökar som kom till användning vid slakt
ö ärt bokrning så och timjan som fanns i många hem
Senare är utgått men den fanns alltid i gamla köksgårdar

Tillika med mejram ö kjärrel = körel i i bland isop.
Grästoken används som kryddor vid Ordet, ett stö på
eller arbeta in i stek ö matflott till "fille - madana".
Kjærrelen som jag inte vet säkert om den är identisk
med vad fennan kallar körel var en litz kraftig kong.
blomning väst liknande hundbiken men gästgrin
ö med röt kryddad lukt i smak ö kraftig pårost.
Till blodkro tle. använde man mest sagt alla
slags hemma kryddor i de gilla torrade man för
vinterens bitro. Timjan skussas i blomningen i bords
till lunda pransar som fide torke i stuggan.

Glanslar växter dels odlad i stänger dels frivil-
dad i "kaos-gård" i i träden i trädgårdarna, dels
kult oild i lundar ö parker där dock ingen vad jag
vet sökte den, man hade så mycket hemma vid
att det man är väl räkta till ö vill man lukta i de
minde kalas kaper som man finner förvarade i museerna
skall man finne att hemmelukter där ännu finns kvar

ACC. N:R M. 11433:16.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

de ha nämligen ofta varit förvaringshåll för gårdarnas
fröd av torhed kunnat. Till de omväxlande kryddväx-
terna hörde också malört - malurten som använ-
des såväl till trämörns krydda för matens skull i
för medicinskt bruk ett slags universalmiddel mot
allt ont dock framst magout (en ma-lurte-beräk-
ning) som till malmedel då man lade en trö-
nade "malurtarussstr" bland blödnare, men lät man
den ligga är från är utan att byta kände det att det
gjorde mal också i jädra malört. Malört busken var
man också särskilt mån om att gjorda i kalla vät
full kraft. Den växer när den var i väl utvecklad
knoppning i torhedens i skuggan i knippen. Jag minns
från min barndom att hvarnär när de besökte var-
andra i tittade på varandras "kava-sager" och också
i hvarskan påminna sig vid en väl utvecklad mal-
urtebuske i gårde en sådan ut var man ledsen därför
i närm var delade sin för att ersätta skadan. Men

nu man nästan aldrig någon mistöt mera, den är
nest utrotad eller utdöd liksom den fingerniga rida
pilbruske som frän hade sin plats vid de flesta luns-
rännstekar invid väggen där rännsten eller vask-
tuta mynnade ut. Det kunde ju inte till hugggär-
den mer bli även det en gång en tid till på samma sätt
som malören. Den mistöts brännvin tillredes kan
jag säkert förut beskrivit, medeltid gloggning av
riven knopp i en rökigt brännvin som var det bunnad
en stund vilades i blandades i lämplig mängd
vanligt brännvin eller helt enkelt gynn ut man
stuck mer boistan i flaskor med brännvin o lät den
stå i dra i så när ingen mera smak fanns kvar
stuck nu en ny o fylles på brännvin undan för
undan. En sidan besk npp = besken bjöd man som
välkommit ny på kalasen o tog den som nämnt mot
diverse viktiga eller fingerade kämpor, de krasse
i maven i händer ända ner i Tärna, "ä-ä-ä".

ACC. N:R M. 11433:18.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Malört besker frukten hos i de flesta hem vid skolskiftet antingen man annars använder sprit eller ej, det var medicin. Johannes östen därefter som var en pitte ingår smutarna i hos flera för år nu kunde jag därefter aldrig de gamla jag känt närma i sådan sammanhang. Det var först genom bevisning med personer från mellanmenige jag såg den som Inghol drog att i likhet med malört sätta i flaskan som fylldes med rent brännvin som man det för den tagg in som medicin för luftvägskatarr & liknande sjukdomar. Kollikvint som köptes på apoteket var oerfaren i likhet med malört till besken.

Brännvin kan också varit smek tillsats till brännvin - "brunjäms - brännvin". Rånge har satts till brännvin, brunfärd - brännvin användes för allmänt såväl för invänder som utvärdes bruk vid förkyllning i.d.

Om skrotham vet jag inte, kunden var vad jag

ACC. N:R M. 11433:19.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

vet allmännedande smaktillsats vid dricka brygd
 ölet kunde man tillsätta smaken i smaken. Vad
 iro kaga är vet jag inte har endast varit den näm-
 nas i samband med brygd kanske endast av bier.
 då bier bryggeri för junnits i orten vid Dylbeck.

Thydgården junnis också lavendels kottar. Där
 var man av blommorna som bades i buketter &
 gick tråk i skuggan. "Lavendels kottar" användes
 dels som god sömnlös, några kottar lades på
 den varma mun i lätta sättnings kottar & spred
 därpå sin doft i rummet, dels lades den in
 bland linneplagg i kläder för samma ändamål.

Ärodd = ambrosia & salveja samt mynta av fe-
 ra slag: löna = ludna mynta i krus mynta,
 "gubbarhagg" = ufnar. Tyggje påga = ett art av phy-
 retum junnis också i bland detta kända man till
 "luntegott" till en liten urta - bäst = bukett av pigga
 upp sig med när man blev tung i huvudet under predika
 i kyrkan.

ACC. N:R M. 11433:20.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Blommor fanns ja också i gammaldags-keven i de gamla sette foga värde på blommor som inte doftade "di va för grannligt men di lufa eute näd" (stomkat i jiron m.fl.). I "lufegotted" för kyrkobesöket dog man därför även några blommor med i bland värtu som kampeja vill jag nämna gyllenlock, nattviol som användes av dessa blommor i ett "salveblad" en liten bunt av bundel eller lavendel eller ett blad av "gubbarhagg" blev en lagna "urtabäst" för detta ändamål. Kyrkonämlaren King psalmboken i darsintile lufegotted, så rustade sig de gamla blommorna i sin barndom på kyrkväg eller -stig och även mannes kunde sätta en liten bunt, dock mest grön, i västfickan.

För ringring använde man skurviskor av längkallra i för hållning och utsläring av de många laggkall som fanns innan jättkall blev allmänna använde man det kalla cuiset som man också vekte med för att jävlla bort skänd luft och dricka.

ACC. N:R M. 11433:21.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Jag kan här sävens att nämnas lampputtare
men det ryfter mig endast på lipshuden. Vassas
vissor som man kallade vrisor var annars
till budd stoppning i stället för fjäder o till ma-
drasser. Den medel mot olupa vet jag inte annat
än att man hade ormbunkblod i sångarna men
jag vet inte hur allmänt det var. Ormbunkar
gick under benämningar "måga-sånga" "måg-smok"
Jag kan här nämna gamla berättelser att de i sin ungdom
på 1860-talet sig smoka på morgnarna när
fönstren var döggvåta, stickadströma i ett litet
rum i deras grannskap å gränsen till skogsbyggen.
Folket sade bo i de gamla invånarnas sang
men de nämnde inte om denne var bäddad med
"måga ridda" så det var ormbunkarna som ledat
det dem, kändelsen är samma men pågar första öppen
Det hela ger ju en liten insikt i de fattigas förhål-
lande i bostadsförhållande de dåliga villan jag det komma
med.

ACC. N:R M. 11433:22.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

antingen på sängen var fylld med möga ridda eller i
låg människorna på möga ridda utan att de fann
det vidrigt.

Omedelbart vägg loss i och i sed hämmar jag ej.
På närmast stöd till hade man en massan av västen
under birsten för att förhindra tillslutet.

Färgning. Till färgning av garn i tyg i gul färg
används man flera olika vätskor allt efter tillgång
ö önskad. Björktrö, hundbark ö olika slag av rokor
samt gulmåla vass allmogemanna jag Fuchsa näm-
na - barma - skida - gas gul färg av olika vätskor
och olika betningsmedel alen, järn eller koppar
vitriol = fittal hade man om ena porten ö blåsten
om den andra - så fick man olika nyanser ö även
qvint genom tillsats av indigo som man nämnde för
inte gått. Pfenmossa valnötblad i fuktig skål = Fas
kastanjeblad ger brun färg elsbark ger rödgrön
färg. När man i min barndom kom in i gamla folks

ACC. N:R M.11433:23.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Man kunde man i regel en egen drömlik genomkän-
slande lukt lika nästan överallt i den miljö.
Det var just lukten av stenmursefärgade plagg
där garnet en gång färgats genom långvarig
behandling varvat med stannessa, denna lukt gick
aldrig ur i när man sade att en församling flock
av äldre folk luktede "hustelögda blå" var det
mest framträdande & det som väckte den snigra
och en stenmursefärgen & malstenen & ibland något
som väckte den.

För färgning av det gamla lingen till till
som använde man rödbruna som tättades i grus
gröarna i oleana - "oliant" som man köpte på ap-
teket. Fernbock i "brissel" - brasilja köpta också
se och "krosjmitta" - chocoemil & se fick man vitt
svart & violet med olika betningssmedel i färg-
ning i i gult "röttblått" i rött i indigo. Men alla
bitar betning måste till för att färgerna skulle bita

i men på sätt de också kom så länge in i husen kom
stora "rullekampana" - jäsäggarna färgades till små
delar med hemma (vätt) färgen men där gällde det
ju ingen hållfasthet. När färgade gula: lökskal
i: det gula, baster, i äppelträdets barken, det gröna
skallet spräckades av, gröna färgades de i kö-
mmar, blåvinsafale, blåvita blev ägg i brasilja
när inte betningsmedel sattes till. Var man ung
med att på äggarna färga i jämnt färgade kokade man
färd färgarna i vilade soppa innan äggarna lades
i att koka armars kokades de tillsammans med
det. När äggarna var färdiga quod man dem med en
fläsksväl, de blev då blanka & färgarna färdigades
det färgades ju ägg tjogvis om huskallet var någorlun-
da stort då var i en skulle ha sina ägg att gräna
spela bort eller färdiga efter hand. Ville man ha
ett fina ägg, att gräna till smärre jäsägg ju att se om
man skulle bli rik eller fattig (var äggarna då fyllda

ACC. N:R M. 11433:25.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

blev man rik var de Tomma fattig) kunde man med
fin träd surra på ett vackert blad av någon växt
som fanns att få så till oss, ett myrblod av gam-
mal grädd morot eller ett spätt blad av lundhök
eller hummer, vid äggens inmar de lades ner i jäg-
sappen. När man så tog bort surringarna var det ett
ofärgat avtryck av det man just så i trädarna bil-
dade ett fint galler. Jag har ett gamla rödarna ägg
som ligat som pyntadssaker, man har inte nämnt
fästräns skal som var så grannl.

Blommor i trädgårderna. Som nämnt var oftast
nydd i blomsterträdgård ett "karen", där är redan
något nämnt även om blommorna som doftar: sal-
veja, gubbarkägga, myrta, ambredd, lavendel, tyggja
pöga, gyllenbäckar, nattviol i reseda i återstar
av de doftande nämnt gammeldas - roarna, rosa
färgade, vita i minnare röda som växte dels i intill
väggarna dels i planterade. Också andra blommor fanns

olika slags liljor, päsk & jingsliljor växte i tjocka
kräcker & brukar i många buskars eller lövudds-
kräckarna, tulpaner röda, rosa färgade & spräck-
liga fanns även, lycopodium (höjarsintu) var mera
obanliga & renare inkomna så och midsippor &
crokus, fanns endast i enstaka ställe i den inhägnade
trädgården på 1890-talet & var lycopodium där
de förekom alla blå & gråa glänsande, i ha ännu
en art som varit med från 1880-talet men då var de
bukt orädda. Först med tillkomsten av kändis-
trädgårdar kom renare växter & frödlingar med:
rhododendron har nog utgått gränsen ^{mycket} gammalt
till nytt. Brandgula liljor, kängkröner, vita lil-
jor & andra liknande liljor var ej orädda under
1800-talets renare del. Än gammalt fanns i varje
äldre så enkel hade munkarna = storkatten, cyp-
russkärnan & höjarsintu = studsmållan eller
Lycopodium kalsedonia är visst rätt gammalt samt

jungfruar = bristnejlitor vore och rätt vanliga.
Lommarön? med rine om järnen påminnande
vit ludna blad i rane-gres eller järle-gres som
man också kallade det växte liksom myntan i så
många ofta bland de utskjutande stenarna som
kallades lussgrund i som ofta låg hela alvar
ut från väggarna med mycket lite under dem.
Det första exemplar av bristflor, som man så
allmän, jag sett var vitt o planerat på en gräs-
kulle år 1883. Vid rekeshiptet blev bristfloran
allt mer vanlig o allt flera varianter som till:
"Glans-komma" i "varriktor" = primula o an-
rikta hos till de gamla värderna fast i min
barnsmin sig man mest de dubbla djupröda skap.
Till kar-kommanerna o de likaledes skapade enkla
ganska stora rida auriklorna med gul mitt.
Gröddgula primula med endast en blomma på
 varje skap som mest i sedan alla varianter dras

ACC. N:R M.11433:28.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

frist på kengärdar kädgårdarna i ruden medåt mot
 Tjapparna. Så hade man ar gammalt, där man inte
 var på radd på den vanliga vilda jinner-pjäsen
 som man fick "eder" = kräfte i väsan ar om man
 lukta på den mildsommaraftron då den alltiel
 står i blom. För giftiga växter växter undock
 man i regel att lukta på ja ibland också att röra
 vid. Små växter i tvor bildades också ar Tusen-
 sköna vilda i vita, potteljus kallade man den vilda
 arten. Detta ar en del ar de renerna växter gam-
 maldags hausa innerst ar också fanns myg m.
 jag förgätit. Så sådde man även äfrimströme på
 1890 talet på som man höpte "blandat blomstufri"
 på i öre eller i usg påmsst, njäls sig på ar, eller lat
 njälsä sig på ar till ar. Där fanns malon = stekros
 blomster kasse = stekholmare, ring blommor = gu-
 ler blommor eller myggrunn, blommor på dagar i
 melon = solvannare, vallmo = vallmo, grosser.
 de grüne

ACC. N:R M. 11433:29.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

8 fuchsan i de sköna m.fl. En för oft förhörmade
 blomma som man minner aldrig ser till sakades
 för majblomma, den var träning i blommande i
 maj med blomställningar liknande senapens som
 jag glömde för med i samband med nytt växter-
 na men som aldrig sakades i trädgården sådd
 eller jätsädd, majblomman jätsäddes mig även
 den blommande med lilafärgade blommor kunde bli
 almslög i jätsädd kunde den ge färg åt sin
 del av trädgården där den växer rikligt: skeddes
 Färbusen var stora som femöringen i de två rummen
 skildes åt av en silverglänsande rund form himme-
 ar förhusets ströck. Men sig vara på dess stjärna
 med de dekorativa linnorna i deras blor där behövs
 att pynte hemmet med. För dessa förhus med de
 platta gröna liknade platta löser med spåtar i
 kan man också att kalla dessa växter för gräns-
 juddar. Nog identisk med månviolens *Lunaria rediviva*

ACC. N:R M. 11433:30.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Kanske är något fräddad att döma? Fast inte alla
 så dock många ville ha fång i garvet i sin kasse
 i glädde sig därtill, besökande ville man gärna
 visa omkring om än Tappan var aldrig så liten
 i blomman i väcka aldrig så hopträngda
 O! huckväxter under tiden före 1880 talat näm-
 de man om att i hennes barn domstolen, där under
 var ganska intresserad av blomman i "lute gott"
 både inne i ute, hade den i de små frukterna min-
 skoter både bladmskot i krusmskot samt
 balsaminner. Deras bladmskoter stodo som
 en purra i skåpen "d. v. s. de var enastående fä-
 vorna i fridiga o mer någon frammande kom stök
 kom över den med handen i de spred in doft i rummet
 Det är en väkt man numera aldrig ser till i sin kam-
 den förekom ännu ett o annat exempel. I allmänhet
 var det nog mest på doftens skade man i äldre
 tid hade huckväxter. Luftning var ju hjärtan på

de gamlas begrepp, vällakt och frivilligt ödnar-
na & man var belåten. Lövandelsknopparna på
ungvuxna trä, vasskottarna i frusterna & när luften
blev alldeles för tjock av utdunstning i torvrik eld
i en enrusta så var allt gott & väl & den goda vär-
men i behåll.

När varma blommande knoppar man av sådana
& lade dem i vaser: "vingjösskärmen" eller tätt
intill varandra, ibland olika färger i mönster, i vat-
ten på ett fat eller i en tallrik där doftade de &
pyddle på samma gång.

De kom med 1880 till andra knopparväxter än de
frut nämnade in i bondens & husmannens stuga.
Beträffande knopparväxter såfrut kan man säga att
husmannens hemmet & stod bondgårdens ofta beträffande
vassväxter såvida ej den senare dipteris länge
uppihörs. Det kom in zinniarier, frustrosor, liljor &
salter, yelargonier i mysklar (kan man ibland frutis i en frut).

Enn jag konfirmerades år 1904 var det ännu vanligt
att flickorna pygde kyrkans altare & predikstol
n.m. med blommor i bukter från hemmen & då till
det de sinneras & bollar som just då stod i blom,
(i april månad). Då var det dock inte långt till den
tid då handelsstodgårdarnas diinkusodlingar
kom att helt förändra förhållandena, aralar & nya
arter av sinnerar köptes på pygandets men gräddis.
En sjätte ha en värt värd att pyga kyrkan med var
borta. Då kom man också allt mer & mycket frut
att övergå till att pyga blommor i bukter eller skar-
na till föreläs- & andra bemärkelse dagar i stället
för de mer eller mindre konstrikta & stolt bundna
buketter av egna blommor där tidigare & ej alla blom-
mornas individuella utseende i form varit det be-
stämmande vid Gudsordet & som frekvensen så
långt närmast minnes tillbaka. Vilda blommor av
de sorter som växt hemma vid hemmet såhelt inga.

ACC. N:R M. 11433:33.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

av de gamla Tänka sig sätta in som ungdomar, det
var fräktat ogräs, men ibogens blomster väddes-
des i stället som hem, mussika, liljekonvalj & ripp,
liksom stads brn kan sätta väde på T. Tussilagon
som på bruden är "kräskblaskblomman" & kätats päms
är alla blomman av jordens brukare

Läkekonst och magi.

När man i min barndom kom in i äldre persons
bästa - sjukammare - frädsrum, märktes man av
odori som nu är helt omöjlig att ana, något av ap-
teks blandat med lukten av ull, sten, moss, rök &
mycket annat men var brinnas ut av dem som
samlade dessa på huskurer av äldre tidens omfång
kunde apotekets lukter vara på kräskanda. Det fanns
då ännu bland de gamla kvinnorna de som jädra
kurerade både sina & andras krämpor med de botsten
på de dessa de jädra samlade, hjälpsamt då i
i regel inte som praktisk. För på väggde där knippen av

rörliga "rullikja" kamomill = "komete-blommor" &
 "matriska-mossor" & lemnepåsar med repade. Inskade
 lyllblom & -bär, malntörsoff, eubar & kummin
 & nog även andra örter som jag gillat. Kumin
 & ibland också jorholl var ju kända i matriska an-
 vändes såväl till medicin som ryktningsmedel
 men är det under hokade man te & dekokter av.
 Te in vid förkyllning, feber, halsont, magont & fel
 i urmvägarna. Mot rik hosta minns jag från
 min barnarm på 1890-talet att man fick rådet att
 urholka en rättika & fylla den med rocher eller sand.
 Det var det riktiga, tydligen dröjs bröstrocher som
 skulle smälta & förenas med rättikskraften & intaga.
 Rättikar odlades inte var som helst utan man fick
 endast ärendet till Kärbyholmens kungärd på
 att höja sådarna & såddet följdes, närmast verkan var jag
 intet minne av fast jag väl minns detaljerna i.
 För mark fick man intaga siffer på blandat i riss.

ACC. N:R M. 11433:35.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

o för skönhet - engelska njukas bland andra de som inte
 var civiliserade av allmänhetens ordning, när slags väx-
 ter. Men jag den en, nog en uppenbarhet av hets och
 vågans färd utifrån hus i Tiedgärd stred i alla
 gänder något eller några stund av den särskilt
 för bråkarna o enst i den lilla ombytte illa lukt-
 de länna - eller lågastickjar - libsticka som var
 något slags universalmedel mot sjukdomar hos
 kvinnor. En i Trätjärns döppa ^{full} de vill var också ett be-
 medel för matfäda hos. För sjukdomar köpte man
 på apotek svarer, johannes bröd - en utländsk
 skidpuckel liknande vanligt samt lång peppar som
 användes o gavs dem. För gav man matbotten
 som man stödde sig på för att få dem att dricka
 det ett medel mot parasiter i levern (färis bakom
 man dem) Men jag. Peppars blod var ett matfä-
 befodrande medel för både hästar o kvinnor. Den
 brödet var för råttan som växtmodulert ville jag också

To med ett gammalt botemedel för sjuker kan i äldre
 tid en nu levande minns, fast man nog får ante att
 det inte var helt detsamma som man har: "Ofta en ho-
 var molsugen & vidtärpad (= matt blodfattig i ut-
 rivteln som kan ofta bli för på värsidan) skulle man
 skära den i ringar & ta blodet som rippade fram
 på en brödlit & ge den den att äta så fick de psaf-
 terne tillbaka -

"Att minnede bröd = möjligt bröd, så blev de starkt
 uppminnade när för barnen & de åt så de rök
 om minnen på den. Den generativa jag kunde så-
 ga så blev det nog för ett talesätt för att brödet var
 det möjliga brödet som ofta förekom när man baka-
 de stora förråd i minad bakugn, men äldre gene-
 rationer har nog haft en allvarlig minning skänkt
 kanske genomad på erfarenhet. Så är det kan-
 ske också med de gamla med att lägga minnelsebröd
 på blodande sätt & att göra en del av jorden i salis

att lida på insektstyggn i att låta ett vatten på
sammant och vatten stället och även på redbutna kas-
tans i jake delar. eller myaste roner jake på i en
nande riktning. eller = agave as olika typer med
höftiga blad kan ett bra medel mot brämsho-
lar när man medelbart efter olyckan. Detta lade på
ett klunt agaveblad med höftsidan emot och bytte
om både på ryggen och vaddarna och hindrade uppbrustna
as brämblasar. Därför kan sådana värtter ofta va-
rit tillfamnande i att botemedlet verkligen är effek-
tivt kan jag själv erfara.

Folkande ut och chock ut sägs vara "lyd" och kunde
endast botas av medel som kan kunde ta reda
på skaken och göra råd därför genom någon utgård
motvarande den som var orsak till den enda.

Folket "orm-mel" = det fina stoffet i markstämper
höfta hantel i en tunn linnelapp och pindat på rä-
ningsten hos nydöden var ett effektivt medel då

ACC. NR M. 11433:38.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

da inte potatisnjölsjunder hjälpte. Det var med alla
trösta trokar jag en gång grep till detta medel som de
gamla rådade mig att försöka på och som alla barn
som veckan blev förbluffade, där varken mjölk eller
salter gjord minsta verkan fick detta medel i rök-
den att försöka på några timmar.

Tuggade man på "hyll"-fläder fick man "hyllshäl"
kring munnen och fast jag aldrig hört det tydligt uttalt
har nog något av magisk innebörd varit förknippat
med fläderna de gamla ville inte tala med de unga om
sådant som de misstänkte de endast skulle skatta åt men
jag tycker mig minnas att de sökte vara för att inte
ut något eller försöka i fläderbuskarna i hyllshäl stället
i Tim.

För njöldrygg = "mel-drygg" som man ju i yngre tid
barnat men minnen berättade att under år i barnens
barndom då njöldrygg särskilt ickeligt förekom åt
barnen massen därefter. Det bekann dem inte var mer all-

ACC. N:R M. 11433:39.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

badligt njaka blev de inte. Yra blev de också av bokslottet som lades på ngen i när de så ymde och med begärighet. Oav s. h. "skäns-rijs" = vilda ribes-vinbär i bälgen (odron?) ut också barn så de blev ensiga, ja en gammal man sade ja till därtill att bara några sade skänsrijs kräpser när sedan han först sig på dem.

"Den första lyckan" = fyrväppningen man tillade ja ännu skulle man äta upp så som lyckan till en, gas man bröt den så gas man också bröt lyckan i naturligtvis kastade man inte bröt den.

Den som var en bit av flygrom, som här ofta vete i skåliga jular, i bröden eller fikan betörde inte bli olycklig eller få en tom bris. Jag vet näst en gammal gutta som var flygrom i bröden, nek blev han aldrig mer redd sig. Rökelsen av "di mi slaver" - väster - han jag bröt de gamla männa, de rökelsen frider tre gånger avigt i tre gånger rätt en den njake lunde vinst till därtill jagens ordinationer, liksom midnattsdagen för kyrkogården m.m.

ACC. N:R M. 11433:40.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Skämtsdogshälen är min slögs väktare är redan nämnd
den var mat ö var bra för alla såväl friska som sjuka ö
om hälsan trödde man nog allmänt att den var höll.
rosam ö jag lärde sjöbo län de gamla hade en
citera "den vise Pyrrhos" ord: "Den den sjuk är kan äte kött"
om någon tillfälligt varit att hjälpa. Min slögs ingredienser
från västriket ingick också i botemedel mot ihopsvä-
= engelska sjukdomar, om det så var för inväntar eller utvättas
bruk.

Silke lär ja visserligen endast indirekt till västriket
ö naturligtvis minnet mer jag kan ändå inte undvika
att nämna något om det som gamle tidens läkemedel
och min mor, år 1881 lär jag det var, angreps av gulst
skulle hon enligt en tanken ha gått vilken klippa på min
gås liksom man klipper brunn eller grästök, det var ett råd
som utgick från lekarskapet på Torsholm ö jag minns en res-
ter är den vilkespote som kommit släp på den gamla,
men om man fått den ö rödet då eller det var förvarat från

ACC. N:R M. 11433: 41.LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

en frögärande generation är obant, en best: alla fäls an
här gärdaruden att stoffen var ett stogs doktor för folket.
Så var det nämligen ofta fäls i gräden.

Midsonmar afton satte man in "Lars - Hans öter", en sup-
lig böthig växt som blommade dör, en sedumart? som väx-
te vild, under stugans bjälkar en för varje familje-
medlem, även tjänarna. Där komde den växa sig frisk
ö även växa en sin egen inmelende fulltgat ö den var
blomma börde sig längst trodde komma att leva länge
visställe en blomma stak bådade det också ägarne död.
Vallnagsmässan afton satte man jingarna en best: i st-
gans takstegg.

Der som tog någon växt från en grashulle seden för
samma sjukdom som den där begravde dött en, man
kan också in i tid jag väl minns också undvikit si-
dant, pietet i gammal tro hade inget förning, barm
varades också för sidant med detta tal.

Guasdundet är också en viss hända växt en sak

ACC. N:R M.11433:42.LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

inte varit obänt fast det undgått mig i jag endast
minns inandande av kamfrånger i vid minns inanden
de av röken från en brinnande linnebrasa.

Om en levande kvinna kastade sig utta under en flöden
luske eller i närheten kunde det ge upphov till rånader
hos barnet då fick hon ligga i vatten i några timmar
ströms i lägga delar av det som var upphov till det onda
där, trötta rånaderna därmed i så tillä ut vatten
med ströms, jag tror nästan det skulle förtagas i en gån-
ger men det måste nog vara i medan då det inte var
något som skulle öka utan antaga (oväntat?) men likna
var alla sådana råd.

Som blöta = blöja har man här räknat dem som ta-
git magin till hjälp, de andra har varit mycket många
med att man inte lärde dem för blöja då de endast av-
vände "naturliga medel" i sådana har funnits som dock
utan de drog och själva hörde ibland även använde apotek-
carin; terpentin, kamfer, sea- i spikolja, jernkamferolja, Comolji

riga balsam rika balsam sade man, dyvels häck, globersalt
m.m. & där en sådan dobför eller djervlåtare varit på
besök & ordinerat kunde man vänta att ordna ståt sig
till vilken det varit de hade var sina speciella mest
framträdande ingredienser Tex. dyvels häck i kamfer som
kallt skilde dem åt, men ofta inte sjukdomarna.

Jag minns dock en man som visst var från Linderöd
& Luffe Olsson (säger jag inte) som var i ropet
i det rehelshäftet. Han sökte vida omkring, han det
var i kams hemmet kände jag g. Tite, & även här i orten
var han kallad att njuka som friskt allt annat utom
resultat. Han hade mottagning i ett enkelt hem & ganska
många sökte honom i han ställde några slag diagnoser.
Någon tid därefter kom en hel arsenal av mediciner
flaskan av olika färmer med papper på som angav dosering
Så fanns för både in- & utvärter bruk & när man lät ut
dem var det knepigt nog att hålla reda på många slag.
Dessa mediciner skilde sig till från allt annat i den i gen.

44
Till såväl läst som smak allt dock lika vämjeligt, smu-
tatet blev plus minus noll & jag fick heller inte många
ord ut uran. Till ända, man brjode undra vad man
fick i sig för vedusädig luter. En ända av de många
tyckte sig bli bättre, stäppte in i kappet utan smams
pullades åter till barmen. När han åter kom till barm-
de han inte alls om att han varit till förmåga eller pågode det
minsta efter sina många patienter utan stulde sig fram-
mande för allt. Det var nog mest värdelöser, hans me-
dicin men vid övrigt en analys hemmat praxis är
det kanske bäst att inte veta något om, men jag fick
nåmligen en lång av slevan.

Det var det i stället ärliga avsikten när de gamla barm-
nma kom för att hjälpa gda sårmen & gramma med
de förmåda nämnda drogerna & mämmer med flaskan med
malutaberkon som lev om i maven & kändes ända
när i Tärna "när magen råkat i olag, veckligt eller
ibland lätas.